معيار حسن اخلاق

امام غزالی حضرتلرینك احياء العلوم نام تأليف
عاليلرندن مترجمدر

السلطان ابن السلطان السلطان الغازی
عبد الحميد خان افندمز حضرتلرینك طرف
شاهانه سندن هديه بيورلمشدر

معارف نظارت جليله سنك رخصتيله مطبعهٔ عثمانيه ده طبع اولنمشدر

سنه ١٣٠٥

Ghazzali

İhiyar-ı hüsn-i ahlak

تحديث نعمت

اريكه‌پيراى خلافت كبرى وشوكت افزاى
سلطنت عظمى پادشاه ديانت پرور وتاجدار
عدالت كستر ظل اله شهريار معالى اكتناه
معدن مكارم اخلاق جميله ومجمع فضائل
ومرحمت سنيه ولى نعمت عالم ولى نعمت بيمنتمز
غازى سلطان عبد الحميد خان ثانى
ادام الله عمره وسلطنته وافاض على العالمين
بره واحسانه افندمز حضرتلرينك عصر محاسن
حصر ملوكانه‌لرى علوم ومعارفه دخى
بر دور ترقى وشاهراه سعادت اولديغنه
وعصر معارف پرورى همايونلريله پك چوق

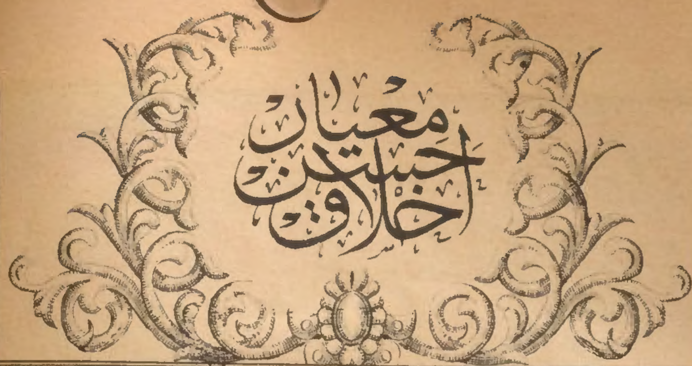
آثار جليله شرفياب اولهرق بختيار اولديغى
كبى اشبو كوچوك اثرده اعيانه م اولان معيار
حسن اخلاق دخى اول شرف جليله نائليتندن
طولايى فخر ايلر

امام غزالى حضرتلرينك احياء العلوم نام
تأليف عاليلرندن مترجم

مترجمى حسين توفيق

معارف نظارت جليله سنك رخصتيله
مطبعهٔ عثمانيه ده طبع اولنمشدر.

سنه ۱۳۰۵

بسم الله الرحمن الرحیم

اخلاق حمیدهٔ انسانك برنجی مزیت و ممدوح
اولان فضیلتیدر حسن اخلاق انسانك
یك بیوك فضائلندندر ولدیغی جهتله منبع مكارم
اخلاق جمیلهٔ و مجمع فضائل و كمالات جلیلهٔ
اولان جناب رسالتپناه صلی الله علیه
وسلم افندمز حضرتلرینك موهوب و متخلق
بیورلدیغی محاسن اخلاق جلیلهٔ نبویه لرینی
ذات باری تعالی و تقدس حضرتلری قرآن
كریم و فرقان جلیلنده وانك لعلی خلق عظیم

قول شريفيله مدح بيورديغي كبي مكارم اخلاقه
دائر بك چوق آيات جليلهٔ قرآنيه واحاديث شريفهٔ
نبويه وارد اولمسيله بر ابر طرف عالئ جناب
پيغمبري صلى الله عليه وسلم افنديمز حضرتلرندن
مكارم اخلاقك اكمالي ايچون بعث بيورلديغي
بياننده اوليسيله بعثت لاتمم مكارم الاخلاق
قول شريفيله خلقك محاسن اخلاقه ترغيب
بيورلمسي حسن اخلاقك برقاتدها مزيت
وشاننى اعلا ايدوب انسانك ميزان حسناتنه
وضع اولنان مثوباتنك افضلي بياننده
افضل ما يوضع في الميزان خلق حسن قول
شريفيله ده اخلاق حسنه نك انسانه بر سعادت
عظما وفضيلت عليا اولديغي بيان بيورلمشدر

بناءً عليه اخلاق نه ديمكدر
وحسن اخلاق ندر بونلرك
حقيقتيله حسن اخلاقك تعريفنى وتهذيب
اخلاقك امكانيله اسبابنك بيانى حققنده
كتب معتبره دن نقلاً بر رساله قلمه النمسى
وبو وسيله ايله حسن اخلاقه خدمت اولنمسى
وارد خاطر اولوب بو خصوصده امام غزالى
حضرتلرينك احياء العلوم نام تأليف عاليلرندهكى
بيانلرى مطلوب اولان مزايا وفوائدى جامع
كورلمسيله ملخصاً ترجمه ايدلمسى وبو رساله يه ده
معيار حسن اخلاق تسميه قلنمسى مناسب
كورلمكله اول امرده اخلاق نه ديمكدر
وحسن اخلاق ندر بونلرك حقيقتيله حسن

اخلاقك تعريفی بياننه ابتدار اولنور

منشأ اخلاق

انسان دينيلان كوزله كوريلور بدنله بصيرتله
ادراك اولنور روحدن عبارتدر بونلردن
هر برينك بر هيئت وصورتلری واردر كه
بونلر حسن وقبحله توصيف اولنور هيئت بدنه
صورت ظاهره وهيئت روحه صورت باطنه
دينلور نزد معنوی الهيده روحك قدری اعظم
اولديغنه مبنی جناب حق روحی تعظيم بيورور
انی خالق بشرا من طين فاذا سويته ونفخت
فيه من روحی فقعوا له ساجدين قول
شريفنده جسدی طينه نسبت وروحی ذات

الهیه سنه اضافتله تعظیم بیورمشدر
بو صورتده خلق یعنی خوی قوای باطنه هیئت
مجموعه سندن عبارتدرکه بونلر رسوخ و ملکه لرله
فکر و رویته محتاج اولمقسزین یسر
و سهولتله روحك مصدر افعال اختیاریه
سیدر بو هیئتدن صدور ایدن افعال
عقلا و شرعا افعال جمیله و محموده دن
اولورسه اکا حسن اخلاق و افعال مذمومه دن
اولورسه اکا سوء اخلاق دینلور

حسن اخلاق

قوای باطنه هیئت مجموعه سیکه قوه عقلیه
و قوه غضبیه و قوه شهوانیه و قوه عدلدر

بونلرك خلقة حد اعتدال و تناسبندن
عبارتدر اشبو ارکان اربعه دن قوه
عقليه نك حد اعتداليله متوسط برحالده
اولمسنده كی محسنات ايسه سويلنان
سوزك صدق و كذبنى وحق اولان
اعتقادى ايله باطلى وكوزل ايشله فنا ايشى
سهولتله فرق و تميز اولوب بويله اولان
عقلك ثمره سی برحكمتدر كه جناب حقك
قرأن كريمنده ومن يؤت الحكمة فقد اوتى
خيرا كثيرا قول شريفنله بيان بيوريلان
ورأس اخلاق حسنه اولان عقل ايشته
بو حكمتدر قوه غضبيه نك حد اعتدالنده كی
محسنات ايسه قوه غضبيه نك انقباض

وانبساطی عقل وحكمتك مقتضیاتنه تابع
اولمسیدر وقوۀ شهوانیه نك اعتدالنده كی
محسنات عقل وشرعك اشارتی تحتنده
اولمسیدر قوۀ عدلكه شهوت وغضبی عقل
وشرعك اشارتی تحتنده ضبطه قدرتدن
عبارتدر اشته بو خصال كندیسنده حد
اعتدالده اولان انسانه حسن اخلاق صاحبی
دینلور بعض قوانك حد اعتدالیله اولان
حسن خلق ایسه اول قوته نسبتله تخصص
ایدر قوۀ عقلیه نك حد اعتدالنه حكمت وقوۀ
غضبیه نك حد اعتدالنه شجاعت وقوۀ
شهوانیه نك حد اعتدالنه عفت وقوۀ عدلك
افراط وتفریطی اولمامغله ضد مقابلنه جور دینلور

بنا برين اخلاق حسنه نك امهات واصولى
حكمت وشجاعت وعفت وعدلدر
حكمت جميع افعال اختياريه ده خطا وصوابى
كنديسيله بيلنان بر قوتدر شجاعت قوه
غضبيه نك هر درلو حركاتى عقله تابع ومنقاد
اولمسيدر عفت قوه شهوانيه نك عقل
وشرعك تأديبيله مؤدب اولمسيدر عدل
غضب وشهوتى عقل وشرعك اشارتى تحتنه
الوب مقتضاى حكمته وزره ضبطه قدرتدن
عبارتدر
اشته بو اصول اربعه معتدل اولهرق
كنديسنده بولنان انساندن جميع اخلاق
جميله صدور ايدر

ثمرات حسن اخلاق

اخلاق حسنه نك اصول و امهاتى بالاده
بيان اولنان حكمت و شجاعت و عفت
و عدلدن عبارتدر. حكمت دينيلان
عقلك ثمره سى حسن تدبير جودت ذهن
رأى ثاقب اصابت ظن دقايق امورايله
برابر ناسده مستور اولان احوال فسادى
تفطندر. افراط عقلك ثمره سى جرأت
مكر خدعه حقد حسد تفريطنك
ثمره سى حمق بلاهت تجربه سزلكله
شاشقنلقدر. قوۀ غضبيه نك اعتداليكه
شجاعت دينيلور ثمره سى كرم نجادت

زَكَاوَتْ تَوَاضُعْ حِلْم اَذَايَه تَحَمُّلْ
ثَبَاتْ وَقْتِ غَضَبْدَه حِدَّتِنى كَچِشْدِرْمَكْ
وَقَارِ مُحَبَّتْ بُونْلَرْكْ اَمْثَالِيدِرْ اِفْرَاطِنْكْ
ثَمَرَه سِى تَهَوُّرْ بِيهُودَه يَرَه سُوزْ سُويْلَمَكْ
اُورُوبْ قِيرْمَقْ تَكَبُّرْ كَنْدُويِى بَكَنْمَكْدِرْ
تَفْرِيطِنْكْ ثَمَرَه سِى ذِلَّتْ جَزَعْ خَسَاسَتْ
حَقِّى قَبُولْدَنْ صَقِلْمَقْدِرْ قُوَّهْ شَهْوَانِيَّه كِهْ
اِعْتِدَالِنَه عِفَّتْ دِينِيلُورْ ثَمَرَه سِى سَخَا
حَيَا صَبِرْ مُسَامَحَه قَنَاعَتْ وَرَعْ
لَطَافَتْ مُسَاعَدَه ظَرَافَتْ قِلَّتِ طَمَعْدِرْ
اِفْرَاطْ وَتَفْرِيطِنْكْ ثَمَرَه سِى حِرْصْ طَمَعْ
آجْ كُوزْلُيلِكْ كُسْتَاخْلِقْ خَبَاثَتْ مُسْرِفْلِكْ
رِيَاكَارْلِقْ شَمَاتَتْ لَاٰاُبَالِيلِكْ

اغنیایه تذلل فقرایی استحقار حمیتسزلك

وبونلرك امثالیدر

اشبو بیانات نتیجه سیله سوء اخلاق قوای

باطنه هیئتنك افراط وتفریطندن عبارتدر

فذلکه

محاسن اخلاق وفضائل جلیله وجمیله نك

امهات واصولی اولان حکمت وشجاعت

وعفت وعدل کافهٔ ذوعیله برابر حد کمالده

اوله رق فقط جناب فخر کائنات علیه

اکمل التحیات افندمز حضرتلرنده جمع اولمشدر

جناب رسالتپناه صلی الله علیه وسلم

افندمزدن صکره ناس محاسن اخلاقده قرب

وبعدده متفاوت اولوب مكارم اخلاق
خصوصنده جناب فخر الانبيا عليه اكمل
الصلوة واشرف التحايا افنديمز حضرتلرينه
قريبا ولنلر جنابِ حقه اول نسبتده قربيت
معنويه سيله واصل درجات عليه اولمشلردر

تهذيب اخلاق

خلقت وطبيعت تغير ايتمز انسان صورت
ظاهره سنده كي چركينلكي تحسينه مقتدر
اوله ماديغي كبي صورت باطنه سنده كي
سوء اخلاقني ده تحسينه مقتدر اوله مز
ومزاج وطبيعتك مقتضياتندن اولوب
انساندن اصلا منفك اولميان غضب

وشهوتدن انسان قورتلماز وبوجهته سعی
ایسه سهوده تضییع اوقاتدن عبارتدر دیه رك
بطالت كندیلرینه غالب اولوب قصور
ونقصانلرندن ناشی تهذیب اخلاق خصوصنده
ریاضت ومجاهده نفسلرینه آغر كلان بعض
كسنه لر تهذیب اخلاقك امكانسزلغنی زعم
ایتمشلرسه ده تهذیب اخلاقك امكانی
اولمامش اولسیدی بوبابده اولان وصایا
ومواعظ وتأدیباتك بطلانیله برابر جانب
عالی حضرت پیغمبری صلی الله علیه وسلم افندمز
حضرتلرندن ؞ حسنوا اخلاقكم ؞
قول شریفیله امر بیوریلان تحسین اخلاقك
سهوده وحكمتسز اولمسی لازم كلوب بویله امكانسز

وفائده سز برشیله امر بیورلمیه جغی کبی بهایم
وطیور وحشیه‌نك بیله تربیه ایله اخلاق
بهیمیه‌لری تبدل ایدوب انسیته آلشدقلری
وضبطی ممكن اوله میان آتلرك تربیه ایله
تحت انقیاده آلندقلری کورلمسیله انسان
حقنده ده تهذیب اخلاقك امكانی تعین ایدر
وبو بابده کی خفانی قالدیروب بحثی کشف
وایضاح ایدن سوز جناب باری تعالی وتقدس
حضرتلرینك عالمده خلق بیوردیغی موجودات
ایکی قسم اولوب وجودلری کامل اوله رق
خلق بیوریلان موجوداتدن افلاك وکواکب
وسائر حیواناتك داخل وخارج اعضاء بدنلرینك
تغییر وتبدیلی مقدور بشر دکلدر بونکله برابر

لحكمة برچوق فوائد ضمننده خلق بيورلان قوهٔ
غضبيه وشهوانيه كه قوهٔ غضبيه سببيله
مضرت وتهلكه دفع اولنيور وقوهٔ شهوانيه
ايله ده وقايهٔ حيات ايچون مأكولات تدارك
اولنيور وتناسل حاصل اولنور بونلرى بالكليه
قالديرمق مقدور بشر دكلدر فقط كماله
ايرشمكه كنديلرنده استعداد وقوتله برابر تربيه
وشروط لازمه سنه رعايت حكمتيله انسانك
اختيارينه مرتبط اولان وجوداً ناقص خلق
بيورلان موجوداتدن مثلا خورما والما چكردكلرى
خلقة خورما والما اغاجلرى دكلرسه ده غرس
وتربيهٔ لازمه نك انضماميله كماله ايريشه رك
خورما والما اغاجلرى اولهلرى ممكن اولديغى كبى

تربیه‌ی لازمه‌نك ایفاسیله برابر خورما وآلما آغاجلری اولمامالرینه ممکندر بنابرین خورما وآلما چکردکلرینك بعض احوالده شروط لازمه‌سنه رعایتله خورما وآلما آغاجلری اولمالرنده انسانك مدخلی اولمسیله بعض احوالده ده مقدوری اولمدیغی کبی غضب وشهوتك ده هیچ اثرلری قالمقسزین کلیاً قالدیرلمسی مقدور بشرده کلسه ده فقط سعی ومجاهده سببیله حد اعتداله کتورلمسی ممکندر

تهذیب اخلاق وتربیه‌یی قبول خصوصنده سرعت وبطائت جهتیله ناسك احوالی جبلی اوله‌رق ایکی سببه مبنی مختلفدر برنجیسی قوه‌ٔ غریزیه‌نك امتدادمدت وجودیدر زیرا قوه‌ٔ

غریزیه دن منبعث شهوت وغضب وتکبر
انسانده موجود ایسه ده بونلردن الك قدملیسی
اولان شهوتك حد اعتداله کتورلمسی جمله سندن
کوجدر چونکه صبی مبدأ فطرت وخلقتنده اولا
شهوتله تخلق ایدوب یدی سنه صکره غضب
وده ها صکره کندیسنده قوۀ تمیزیه خلق اولنور
ایکنجی سبب اخلاقك اعتیاد ایله تأکد ایتمسیدر
بنابرین اعتیاد وحسن وقبحی تمیز واعتقاد جهتیله
تهذیب اخلاق وتربیه خصوصنده ناس درت
مرتبه اوزرینه در

برنجیسی حقله باطل وحسن وقبحی تمیز ایده میوب
هنوز فطرت اصلیه سی اوزره باقی وجمیع
اعتقاددن خالی ولذائذه اتباع ایله شهوتی

استکمال ایتمامش مغفل انسانلردرکه بونلر معلم
ومرشده وریاضت ومجاهده یه محتاج اولمقسزین
آزبر وقتده حسن اخلاق صاحبی اوله بیلورلر
ایکنجیسی حسن وقبحی بیلوب طاعاتی ده اعتیاد
ایتمیوب مبتلا اولدیغی شئیک فنالغنی بیلور
وخلاف رأیی اولمغله صواب اولمادیغنی ده اکلار
وتقصیرینی ده بیلورسه ده سوء عملی نفسنه
تزیین اولندیغندن شهوتنه انقیاد واتباع
ایدرلر فنالغی اعتیاد ایدن انسانلردرکه
بونلرده اعتیاد ایتمش اولدقلری فنالغک ازاله سیله
برابر نفسلرینک صلاحه اعتیادینه چالشلمسی
مناسبتیله وظیفه تضاعف ایلدیکندن بونلرک
تهذیب اخلاقلری اوّلکنه نسبتله کوچدر

اوُجنجیسی اَخلاقِ قبیحه دن اولان بر شیئی واجب
ومُستحسن اعتقادیله اَنی افعالِ جمیله دن اولمق
اوزره اعتیاد ایدن انسانلردرکه بونلرك تربیه
وتهذیبِ اخلاقی همان ممتنع درجه سنده قریب
اولمغله صلاحلری مأمول دکلدر صلاح
حال ایدن اولسه بیله نادردر
دردنجیسی نشو ونماسی فسادِ رأی واخلاق
اوزره اولوب شریر وهر بر فنالغی مرتکب وبوکله
برابر قتلِ نفوس ونهبِ اموال کبی فضایحی اعتیاد
وبونلری بر مزیتِ انسانیه عدیله بو یله فنالقلری
حکایه ایدرك مباهات ایدن انسانلردرکه
بونلرك تهذیبِ اخلاق ایتملری اولکیلردن
زیاده اڭ کوجدر وَمِنَ العَنَاءِ رِیَاضَةُ الهَرِمِ

وَمِنَ ٱلتَّعْذِيبِ تَهْذِيبُ ٱلذِّئْبِ ضَرْبِ مَثَلْلَرِى
اِشْبُو قِسْمِ اَخِيرَا وُلَانْ اِنْسَانْلَرْ حَقّنْدَه
وَارِدْ اُولْمِشْدِرْ

حُسْنِ اَخْلَاقَه نَيْلِكْ سَبَبْلَرِى

قُوَاىِ بَاطِنَه هَيْئَتِكْ اِعْتِدَالِيْلَه حُسْنِ اَخْلَاقْ
اِيكِى وَجْهْلَه حَاصِلْ اُولُورْ بِرِيْسِى جُودِ اِلٰهِى وَفِطْرِى
اُولَه رَقْ اِنْسَانْ عَقْلِى كَامِلْ وَشَهْوَتْ وَغَضَبِى
عَقْلْ وَشَرْعَه مُنْقَادْ اُولَه رَقْ مُعْتَدِلْ بِرْحَالْدَه
خَلْقْ اُولُنُورْ بِغَيْرِ مُعَلِّمِ عَالِمْ وَبِغَيْرِ مُؤَدِّبِ اَدِيبْ
اُولُورْ حَضْرَتِ عِيسٰى وَحَضْرَتِ يَحْيٰى وَحَضْرَتِ
زَكَرِيَّا اَفَنْدِيلَرِمِزْ اِيلَه سَائِرْ اَنْبِيَاىِ كِرَامْ
صَلَوَاتُ ٱللّٰهِ وَسَلَامُهُ عَلَيْهِمْ اَجْمَعِينْ اَفَنْدِيلَرِمِزْ

حضراتی كبی وبك چوق چوجقلرده اكتساب ايله
اولان حسن اخلاق فطری اولور وبرچوقلرنده
فطری اولميوب تربيه وتعلم واعتياد وحسن
اخلاق اصحابيله اختلاط ايله حاصل اولور
ديكری اخلاق حسنه يه نفسنی الشديرمغه
ومطلوب اولان خلق حسنی تحصيله سعی
وغيرتله اكتساب ايله اولور مثلا خلق جودی
نفسيچون تحصيل مراد ايدن كمسنه تكلفله
دائما سخاوته متعلق انعام واحسانه مواظبت
ايدرك يسر وسهولتله كنديسنه طبيعت اولنجه يه
قدر نفسيله مجاهده ايدرسه سخی اولور
وكندنده كبر غالب اولان بركمسه دخی
تواضعله تخلقی مراد ايتسه مدت مديده

متواضعلرك افعالنه مواظبت ایدرك وبوصورته
چالیشه رق یسر وسهولتله طبیعت ولنجه یه قدر عزت
ایدرسه متواضع اوله بیلور فقط بونلر تکلفله
سخی ومتواضع اولنلر وهله خلقتجه سخی ومتواضع
اولنلر قدر احسان وبذل مال وتواضعدن لذت یاب
اوله مازلرسه ده تدریجا رسوخ وملکه
کلمکه باشلادقجه انلر دخی طبعا سخی ومتواضع
اولنلر کبی بذل مال وتواضعدن متلذذ اولورلر
شرعا محموده اولان جمیع اخلاق جمیله نك
تحصیل واکتسابی دخی بوطریقله اولور
مزاج بدنك اعتدالنه صحت واعتدالدن
میلنه مرض دینلدیکی کبی صورت باطنه
هیئتنك اعتدالیله اولان حسن اخلاقه صحت

وَافراط وَتفريطى اولان سوء اخلاقه مرض
دينلور امراض بدنيه ده علتك ازاله سيله
صحت جلب اولنديغى كبى سوء اخلاق
خسته لغنك كسب صحتى دخى اخلاق رديه نك
محاسنى واخلاق جميله وفضائلك جلبيله اولور
بدن انسان ابتداى خلقتنده حد كماله
اوله رق خلق بيورلميوب تدريجا نشو ونما
وتربيه وغذا ايله حد كماله ايرشديكى كبى
صورت باطنه نفسانيه دخى كماله قابل
اوله رق ناقص خلق بيورلديغندن بونك نشو
ونما وكماله ايرشمسى دخى تحصيل علم
وتهذيب اخلاق ايله اولور
حفظ صحت بدن قاعده سنجه اخلاقى كوزل

اُولاَنْ اِنْسَانْ حُسْنِ اَخْلاَقِنِكْ مُحَافَظَهْ سِيلَه

بَرَابَرْ اَزْدِيَادِ صَفَا وَ رُسُوخِنَهْ سَعْى وَغَيْرَتْ

اِيتْمَلِيدِرْلَرْ سُوءِ اَخْلاَقِى اُولَنْلَرْ دَخِى اَمْرَاضِ

بَدَنِيَّه دَهْ حَرَارَتْدَنْ حَاصِلْ خَسْتَه لِغَهْ ضِدّى

اُولاَنْ بُرُودَتْله تَدَاوِى اُولُنْدِيغِى كِبى سُوءِ اَخْلاَقْ

خَسْتَه لِغِنْدَنْ جَهْلَه تَحْصِيلِ عِلْمْ وَبُخْلَه تَسَخِّى

وَكِبْرَه تَوَاضُعْ وَآچْ كُوزْلِيلِكَه مُشْتَهِيَاتْدَنْ

كَفِّ نَفْسْ صُورَتِيلَه مُعَالَجَه اُولُنُورْ فَقَطْ

اَمْرَاضِ بَدَنِيَّه دَهْ دَاخِى خَسْتَه لِغِكْ دَرَجَاتِيلَه

تَطْبِيقِيلَه اُولُورْ طَبِيبِ حَاذِقْ اُولاَنْ ذَاتْ

اَوَّلاً خَسْتَه لِكِى تَشْخِيصْ اِيدُوبْ بَعْدَه خَسْتَه

لِكِكْ دَرَجَه سِيلَه قُوَّتْ وَضَعْفِنِى وَخَسْتَه نِكْ

بَدَنِيلَه سِنْ وَصَنْعَتْ وَمَوْسِمْ وَسَائِرْ اَحْوَالِنِى

تدقيق ايدرك بو جهتلرى بلمادكجه خسته يه
تداوى ايده ميه جكندن بشقه هر خسته يه
بر نسبتده علاج ويره ميه جكندن تداوى دخى
اشخاصك اختلافيله مختلف اولديغنه مبنى
سوء اخلاق مرضى حقنده دخى مربى اولان ذات
كاملك شو دقايقى مطالعه ايدرك سوء
اخلاق مرضنه دخى شخصنه واحوال ودرجه
سنه كوره تداوى وتربيه يه همت بيورمسى
ومقتضاى حال وحكمته رعايت ايتمسى
اخطاريله ختم مقال
اولنور

مطبعهٔ عثمانیه ده طبع اولنمشدر .